

עלון דברי חיים לפרשיות מטות – מסעי

שבועה, והוא בשבועה הנוגעת לשלום-בית, שכשם שהתירה התורה למחות את שם ה' על המים לצורך שלום בית ופרשת סיטה, כך התירה להפר שבועה שנעשתה בשם ה'.

לכן לגבי אלמנה, גרושה, ארוסה ונערה בבית אביה – לא הזכירה התורה לשון שבועה, משום שלגביהן לא שייך ההיתר של שלום-בית. אך לגבי נשואה ששייך בה שלום בית, כתבה זאת התורה ללמדנו ששייך להפר אף שבועה לצורך שלום בית.

משך חכמה

"ויקצוף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה" [ל"א, י"ד]
מפסוק זה למדו חז"ל את גנות הכעס – אמר ריש לקיש כל אדם שכוועס, אם חכם הוא – חכמתו מסתלקת ממנו, דכתיב "ויקצוף משה" וכתיב "ויאמר אלעזר הכהן...זאת חוקת התורה אשר צוה ה' את משה", משמע מכאן דנתעלמה הלכה ממשה ולכן הורה אלעזר במקומו כמבואר בפסחים ס"ז.

עוד כתוב בגמרא: כל הכועס משכח תלמודו ומוסיף טיפשות. ובספר חסידים מוסיף שאף המסתכל בפניו של הכועס משכח תלמודו וקשה לשכחה, ונזק זה מגיע ממלאך החבלה הנוצר על ידי הכעס.

והנה בפסוק כאן שממנו למדו חז"ל את גנות הכעס כמו שנתבאר, יש לדקדק מדוע חזרה התורה וכפלה שמו של משה: "ויקצוף משה על פקודי החיל...ויאמר משה", וכי לא ידענו מיהו המדבר?

אלא, לימוד עצום לימדה כאן התורה, משה רבינו כשהיה כועס לא היה מדבר מיד, אלא שוהה מעט, ולאחר מכאן היה מוציא דיבור מפיו, ואז כאשר דיבר דיבורו היה בנחת, ומדוקדק הכתוב "ויאמר אליהם משה" בלשון רכה, ולכן כתוב "ויקצוף משה – ויאמר משה" ללמדנו שלא היה באותו פרק זמן.

למדנו מכאן עצה טובה למדת הכעס שלא לדבר בשעת קצפו, אלא להמתין כמה רגעים ורק אחר כך לדבר.

אזנים לתורה

"ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ה' את משה" [ל"א, כ"א]
לכאורה היה צריך לכתוב אנשי הצבא הבאים מהמלחמה ולא למלחמה, שהרי עכשיו הם חוזרים?

"וידבר ה' אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' ל', ב"]

אמר משה רבינו לבני ישראל על אודות ראשי המטות שיהיו יודעים כיצד להעריך את דברי מנהיגיהם, שכן כל אשר יאמרו הם, ראשי המטות, הרי "זה הדבר אשר צוה ה'". דברי סופרים כדברי תורה הם, ויש לשמוע אותם כשם ששומעים דברי אלהים חיים. אלו הם דברי התורה משה [הת"ס].

לפיכך התורה הקדימה פסוק זה לפרשת התרת נדרים, שכן מה טעם יכול חכם להתיר נדר ולעקרו מלמפרע כאילו לא היה – אומר הכלי יקר – משום שחיי היומיומיים ומעשיו של כל אדם מישראל צריכים להיות מסודרים על פי דעתם ורצונם של חכמי התורה, וממילא יכולים אנו לומר "כל הנודר על דעת חכמים הוא נודר" – דמתחילה מתכוון הנודר, שלא יהא תוקף לנדרו אלא אם כן יסכימו לכך חכמים, אבל אם לא יסכימו ויאמרו "מותר לך", יפקע תוקפו מעיקרא, כשם שיכול הבעל להפר נדרי אשתו, וזאת משום ש"כל הנודרת, על דעת בעלה היא נודרת".

הרי לנו שכל ענין התרת נדרים מבוסס על יסוד אמונת חכמים והנהגת חכמים, ולכן שפיר יאה כאן ההקדמה הזאת כי דבריהם של ראשי המטות, חכמי התורה נחשבים כדבר ה'.

אף יעשה אדם מישראל את המעשה הכביר ביותר, ואפילו ימסור נפשו ויקריב קרבנות, הרי לא יעשה הדבר על פי דעת חכמי התורה – לא זו בלבד שלא יהא כל ערך לקרבנותיו, אלא עוד יהיו נחשבים כ"שחוטי חוץ" – כקרבנות שהוקרבו במקום ובאופן שאינם ראויים לפני ה', דבר המחייב כרת.

והוא אשר רמזו חז"ל בדרשם את "זה הדבר" שנאמר כאן אצל "ראשי המטות" מ"זה הדבר" הנאמר אצל שחוטי חוץ וכמובא ברש"י על המקום – מכיון שכל פעולה שאינה לפי רצון ראשי המטות, הריהי מנוגדת לתורה, ואם זוהי פעולה של מסירות נפש והקרבה – הרי זה בבחינת "שחוטי חוץ" שהם תועבת ה'...

אבני אזל

"ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבועה" [ל', י"א]

ויש לדקדק מדוע לגבי כל הנשים אשר הוזכרו בפרשת נדרים כותבת התורה "או אסרה אסר על נפשה", ורק לגבי אשה שנדרה לאחר נישואיה מוסיפה היא בשבועה?

ובאר: מעיקר הדין לא ניתן להפר שבועה כלל, כיון ששבועה נעשית עם שם ה', אך ישנו מקרה א' בלבד בו ניתן להפר

ויתכן שיש בזה רמז למלחמת היצר שהיא המלחמה העיקרית, ואין לה סוף, אפילו כשנראה לנו שחוזרים ממנה, שהמלחמה נסתיימה, מלחמת היצר עדיין בתקפה, וכמאמר חז"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו.

ולכן גם ממשיכה התורה ואומרת "זאת חוקת התורה" – באה בזה לרמוז שאת היצר הרע אי אפשר לנצח אלא על ידי חוקת התורה כמו שאמרו חז"ל: בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין.

ע"פ יגל יעקב

"עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש ויקרב את קרבן ה'" [ל"א, מ"ט-נ"]

ובמסכת שבת דרשו: "לא נפקד ממנו איש" – לעבירה. אמר להם משה: אם כן ושל אטא אי מכסו, קרבן זה למה? אמרו לו: אם מידי עבירה יצאנו, מידי הרהור לא יצאנו.

ויש להקשות מה ראו להמתין עד כה בהקרבת קרבן זה ולא הקריבוהו מיד כשבאו מן המלחמה?

ברם, מתחילה סבורים היו כי הרהור גרידא בלי מעשה עבירה אין בו כלום ואינו טעון כפרה. אך כיון ששמעו מצוות הגעלת כלים – שאע"פ שהכלי טהור כולו ואין בו שום איסור, בכל זאת יש להגעילו כדי להפקיע את טעם האיסור הספוג בדפנותיו – למדו מזה כי גם הרהור עבירה, אף שהוא נבלע באדם פנימה ואין בו ממש, אסור הוא וחייב אדם להיטהר ממנו כשם שיש לטהר את הכלי מטעמו של האיסור.

אם קיימן לן באיסורים "טעם כעיקר", הרי ממילא "מחשבה כמעשה" והיא טעונה כפרה...

חידושי הרי"ם

"נחנו נעבור חלוצים לפני ה' ארץ כנען ואתנו אחות נחלתנו מעבר לירדן" [ל"ב, ל"ב]

האבני אזל כתב: העלייה לארץ צריכה להיות בעיקר "לפני ה'" – כדי לנהל שם אורח חיים קדוש ולשמור על קדושת ארץ ישראל ע"י שמירת התורה והמצוות. בלעדי התורה אין לארץ ישראל שום יתרון של חשיבות לגבי ארצות אחרות.

לפיכך אמרו חז"ל: מי שלא אמר ברית ותורה בברכת הארץ ובברכת המזון בברכת "נודה לך" לא יצא ידי חובתו – כדי להדגיש בזה, כי כל חשיבותה של ארץ ישראל אינה אלא כשומרים בה תורה ומצוות.

על כן אומרים בני גד ובני ראובן: "נחנו נעבור חלוצים לפני ה'" – חלוציותנו תהא לפי רצון ה' כדי לשמור על קדושת הארץ, שכן אם לא למען מטרה זו, הרי "ואתנו אחות נחלתנו מעבר לירדן" – יש לנו נחלה רחבת ידים גם מעבר לירדן, וכי מה גדול יחסה של ארץ ישראל אם לא לקיים הפסוק "בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו!"

ומפי השמועה אמרו לבאר בזה הכוונה במאמר חז"ל: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה. שהרי כידוע אין ללבנה מקור עצמי של אור, אלא קרני השמש משתקפות בה

ומוקרנות כאור חזור. ובכך, אילולא קרני השמש הזורחות עליה, אין הלבנה אלא כדור אפל. ואמנם רואים אנו, כי במקרה שכדור הארץ חוצץ בין השמש ובין הלבנה מתהווה ליקוי לבנה.

משה רבינו מהווה את סמל התורה, שהרי הוא קיבל את התורה מפי הגבורה ונתנה לישראל. יהושע מהווה את סמל ארץ ישראל, שהרי הוא הכניס את ישראל לארץ. ולפיכך היחס בין התורה לארץ ישראל הוא יחס שבין השמש והלבנה. בזמן שאור התורה זורח על הארץ, מפיקה הארץ גם היא אור והיא מאירה את דרכו של עם ישראל. אבל אם מתהווה חציעה בין התורה ובין הארץ, אזי פג אורה של הארץ ואין בה כל חשיבות ומשמעות-יתר לגבי ארצות אחרות.

בזמן ש"פני משה" – היינו התורה – הם כ"פני חמה", שמאירים ומחממים את הארץ, אזי "פני יהושע" – היינו ארץ ישראל – הם כ"פני לבנה", שהארץ גם היא מפיקה אור, העשוי להאיר את מחשכי הנשמה הישראלית...

מענינה של תורה

"ויסעו מהר שפר ויחנו בחרדה" [ל"ג, כ"ד]
הגמרא בבבא מציעא מספרת על רבה בר אבוח שאמר לאליהו הנביא ששעתו דחוקה מבחינת פרנסה, ולכן אינו יכול ללמוד תורה כמו שצריך. הביאו אליהו הנביא לגן עדן, אמר לו פשוט את גלימתך ואסוף מהעלים שכאן. וכך עשה. כשיצא חזרה מגן עדן, שמע בת קול שאומרת מי הוא זה שאוכל את עולמו בחייו כמו רבה בר אבוח? מיד השליך רבה בר אבוח את כל העלים חזרה, שכן לא רצה לאכול בזה את עולמו.

לומדים מזה, שכשאדם מקבל דבר טוב בעולם הזה, צריך לפחד כי יתכן שזה על חשבון העולם הבא שלו.

יש מפרשים, שזו הכוונה בברכת המזון (לפי נוסח אשנן) "הוא יגמלנו לעד לחן ולחסד ולרחמים ולרווחה, הצלה והצלחה ברכה וישועה, נחמה, פרנסה וכלכלה ורחמים וחיים ושלוש וכל טוב", אבל אם את כל זה נקבל בעולם הזה, אולי זה יהיה על חשבון העולם הבא, ולכן מבקשים "זמכל טוב לעולם, אל יחסרנו".

וזה רמוז במילים "ויסעו מהר שפר" – כשיש לבן אדם נחלה טובה ויפה [שפר], אז "ויחנו בחרדה" – צריך לפחד ולהיות חרד שמא אוכל הוא את עולמו בחייו.

טל השמים

שבת שלום! מזל טוב!

יוצא לאור לרגל הכנס בננו היקר שיחי' לבריתו של אברהם אבינו! שנוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים!

יעקב חי בן עזרי ורעייתו

לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:

kosssover@gmail.com